

Katarzyna Szoblik

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

[Recenzja książek: *Challenges for Foreign Philologies. Part 1: The Bologna Process and New Curricula* i *Challenges for Foreign Philologies. Part 2: Interdisciplinarity and New Teaching Methods*, red. Agnieszka Będkowska-Kopczyk, Ljiljana Šarić and Libor Pavera, ATH Promix, Bielsko-Biała 2011]

Publikacja, której tytuł w języku polskim brzmi *Wyzwania filologii obcych*, składa się z dwóch części: *Proces Boloński a nowe programy nauczania i Interdyscyplinarność i nowe metody nauczania*. Jest to zbiór artykułów poświęconych zagadnieniom związanym z wdrażaniem reformy bolońskiej w dziedzinie filologii obcych w siedmiu spośród czterdziestu siedmiu krajów, które zgłosiły chęć udziału w procesie tworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (w Chorwacji, Czechach, Norwegii, Polsce, Serbii, Słowacji i Słowenii).

Pierwszy tom poświęcony jest przede wszystkim problemom, jakim muszą stawić czoła filologie obce w krajach Europy Środkowoschodniej. Na podstawie różnorodnych ankiet, doświadczeń własnych, analizy statystyk i obserwacji prezentowanych przez wykładowców z różnych krajów można wysnuć jednoznaczny wniosek, że podstawowym problemem współczesnych kierunków filologicznych jest ich nieprzystosowanie do wymagań rynku pracy. Studia filologiczne mają w wielu krajach Europy Środkowoschodniej wciąż charakter czysto teoretyczny, nastawiony na zapamiętywanie przez studentów dużej ilości informacji bez wskazania, w jaki sposób wiadomości te mogą zostać wykorzystane w praktyce. W efekcie, absolwenci filologii obcych bardzo rzadko mają szansę wykorzystywać w swoim życiu zawodowym informacje zdobyte w czasie studiów, inne niż praktyczna znajomość języka. Jak już we wstępie do tomu zauważają Agnieszka Będkowska-Kopczyk i Ljiljana Šarić, najważniejszymi celami reformy bolońskiej jest, między innymi, zwiększenie konkurencyjności absolwentów na rynku pracy, promowanie mobilności międzynarodowej wśród studentów i kadry akademickiej, wspieranie badań naukowych i wdrażanie innowacji. Ich zdaniem,

czynniki te powinny stanowić punkt wyjścia w tworzeniu nowych programów nauczania dla kierunków humanistycznych. Uważają one także, że koniecznym dla studiów filologicznych jest otwarcie się na możliwość współpracy z innymi dyscyplinami naukowymi.

Właśnie zagadnienie interdyscyplinarności jest tematem dwóch pierwszych artykułów prezentowanego tomu. W pierwszym z nich Ivo Pospíšil zajmuje się problemem praktycznego zastosowania wiedzy absolwentów studiów humanistycznych w nowej rzeczywistości. Przedstawia on inicjatywy podjęte na uniwersytecie w Brnie zmierzające do podniesienia konkurencyjności zawodowej humanistów poprzez tworzenie paneli interdyscyplinarnych, łączących filologię z innymi naukami społecznymi, tworząc tzw. studia regionalne, zajmujące się zarówno praktyczną nauką języka danego obszaru, jak i jego kulturą, cywilizacją, historią, sytuacją polityczną, itp. Drugi artykuł, autorstwa Ljiljany Šarić, opisuje natomiast sytuację na uniwersytetach w Stanach Zjednoczonych i Skandynawii, gdzie moduły regionalne są obecnie już świetnie rozwinięte, a ich funkcjonowanie stanowi jeden z priorytetów uczelni. Autorka, podobnie jak Pospíšil, zauważa spadające zainteresowanie tradycyjnie rozumianymi studiami filologicznymi, a rozwiązania tego problemu dopatruje się właśnie w łączeniu przedmiotów z różnych dyscyplin w ramach studiów regionalnych.

Kolejne trzy artykuły poświęcone są zmianom, jakie reforma bolońska wprowadziła lub ma wprowadzić w polskim systemie szkolnictwa wyższego. Joanna Jasińska podejmuje problematykę wspólnych studiów. W swoim artykule przedstawia stopień zaangażowania polskich uczelni wyższych w nawiązywanie tego typu współpracy z instytucjami zagranicznymi. Natomiast Agnieszka Baran i Agata Ostrowska przedstawiają wyniki ankiety przeprowadzonej wśród studentów filologii słowiańskiej Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, której celem było zbadanie takich zagadnień, jak motywacja wyboru danego kierunku studiów, ocena swoich możliwości na rynku pracy po ukończeniu nauki czy satysfakcja z proponowanych programów nauczania. Badanie wykazało, że studenci w wyborze studiów świadomie kierują się swoimi planami zawodowymi i w większości orientują się w sytuacji na rynku pracy. Pytani potrafili także sprecyzować, które umiejętności będą im najbardziej przydatne w ubieganiu się o pracę. Wyniki ankiety stały się podstawą planowanych na uczelni zmian programów nauczania na kierunkach filologii słowiańskiej i hiszpańskiej. Wprowadzone w ramach realizowanego tam programu „Nowoczesne narzędzia gospodarcze w obszarze środkowoeuropejskim” modyfikacje są tematem kolejnego artykułu. Agnieszka Będkowska-Kopczyk omawia w nim nowe programy studiów licencyjnych na slawistyce i iberystyce na Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, które obok tradycyjnych

przedmiotów filologicznych oferują moduł 30 ECTS-owy przedmiotów związanych z językiem i teorią biznesu.

Ankieta badająca stopień korelacji starych sylabusów z oczekiwaniami studentów, nauczycieli akademickich i pracodawców została przeprowadzona także wśród absolwentów filologii zachodniosłowiańskich na uniwersytecie w Zagrzebiu. Jej wyniki, prezentowane przez Petara Vukovića, potwierdzają problem niedopasowania dotychczasowych programów nauczania filologii do potrzeb absolwentów wkraczających na rynek pracy oraz uwydatniają konieczność przekształcenia studiów filologicznych w studia regionalne. Z podobnymi wyzwaniem musi zmierzyć się także anglistyka na chorwackim Uniwersytecie w Rijeci, jak wynika z badania przeprowadzonego wśród studentów i kadry akademickiej przez Irenę Vodopija-Krstanović i Maję Brala-Vukanović.

Książka zawiera także publikacje dotyczące nauczania filologii polskiej. Maria Wtorkowska przedstawia historię tego kierunku na uniwersytecie w Lublanie oraz jego miejsce wśród filologii zachodniosłowiańskich. Ponadto omawia ona także nowe programy nauczania języków zachodniosłowiańskich, które wchodzi w skład oferty dydaktycznej tej uczelni. Filologia polska jest również tematem artykułu Marii Sobotkovej i Jiřfego Fiali. Autorzy przedstawiają w nim najnowsze modyfikacje programów nauczania filologii polskiej na uniwersytecie w Ołomuńcu oraz cele, jakie mają one spełnić.

Aleš Kozár przedstawia natomiast wyzwania, jakim musi stawiać czoła czeski system oświatowy po przemianach 1989 roku i próbuje przewidzieć, jaki wpływ będą miały zmiany wprowadzane obecnie w szkołach średnich na szkolnictwo wyższe. Historia nauczania języka słoweńskiego w Serbii i serbsko-chorwackiego w Słowenii jest tematem pracy Mai Đukanović. Autorka omawia w niej także wpływ reform bolońskich na sytuację języka słoweńskiego w programach studiów uniwersytetu w Belgradzie. Marko Jesenšek przedstawia natomiast sytuację języka słoweńskiego w Europie i w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego. Krytykuje pomniejszanie wartości języka ojczystego przez inteligencję słoweńską, która w mniej lub bardziej świadomy sposób zastępuje go językiem angielskim.

Tom drugi prezentowanej publikacji jest kontynuacją rozważań nad sposobami uatrakcyjnienia studiów filologicznych i dostosowania sylwetki absolwenta nauk humanistycznych do wymagań współczesnego rynku pracy. W serii bardzo interesujących artykułów autorzy z różnych krajów omawiają innowacyjne metody nauczania języków obcych. Prezentowane prace traktują o szeroko rozumianej metodologii, o nowych metodach nauczania języka biznesu jako języka obcego, nauczaniu języków przez Internet oraz o roli środków społecznego przekazu w procesie przyswajania języka obcego. Jak zauważa we wstępie Libor Pavera, są to tematy bardzo aktualne ze względu na możliwość do zaobserwowania

zmianę w sposobie postrzegania języka przez nowe pokolenia. To, co dla naszych ojców było symbolem odrodzenia narodowego, dla współczesnego młodego człowieka jest praktycznym narzędziem, które może znaleźć zastosowanie w wielu sytuacjach życia codziennego.

Tom rozpoczyna się publikacją Teresy Marii Włosowicz, która porusza zagadnienie wielojęzyczności. Autorka podkreśla, że mimo wszechobecności języka angielskiego, zainteresowanie studiami na filologii angielskiej maleje, gdyż komunikatywna znajomość tego języka pozwala na sprawne nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów zawodowych. Jej zdaniem, drogą do podniesienia konkurencyjności absolwentów filologii na rynku pracy jest dobra znajomość co najmniej dwóch języków obcych.

Wiga Bednarkowa zwraca natomiast uwagę na potrzebę urozmaicenia bodźców wykorzystywanych w nauczaniu języka. Jej zdaniem zajęcia z języka obcego powinny stymulować wykorzystanie różnych typów inteligencji, a więc zawierać taniec, śpiew, malowanie, oglądanie filmów, itp. Oprócz urozmaicenia zajęć tego typu ćwiczeniami, autorka postrzega jako kluczowe także nawiązanie stosunków partnerskich na linii uczeń-nauczyciel oraz promowanie współpracy koleżeńskiej między uczniami. Pozytywny wpływ, jaki ma zróżnicowanie bodźców na proces przyswajania przez studentów języka obcego jest także tematem artykułu Míny Đurić. Na podstawie analizy osiągnięć członków chóru sławistów na uniwersytecie w Belgradzie autorka wyciąga wnioski o związku istniejącym między nauczaniem języka, muzyki, literatury i kultury danego obszaru, owocującym pozytywnie nie tylko lepszym przyswajaniem wiedzy, lecz także rozwojem różnorodnych typów inteligencji u studenta.

Bardzo interesującym dla polskiego czytelnika będzie zapewne artykuł Moniki Maciejewskiej, która w swojej pracy proponuje różnorakie metody nauczania języka polskiego jako obcego. Swoje propozycje opiera na doświadczeniach z pracy ze studentami filologii polskiej na uniwersytecie w Brnie. Za ważne elementy, decydujące o atrakcyjności zajęć, uważa ona dobór interesujących tematów, na przykład, związanych z biznesem lub metodologią nauczania języka, a także duży nacisk kładziony na doskonałość umiejętności redagowania tekstów, wypowiadania się i pracy w grupie. Zdolności te, podobnie jak zakres tematyczny prezentowanych zajęć, odpowiadają potrzebom przyszłych absolwentów, wkraczających na rynek pracy. Na podobnych priorytetach opiera się program nauczania języka czeskiego na Akademii Techniczno-Humanistycznej, którego elementy przedstawia w swojej pracy Ewa Michalska.

Kolejne artykuły poruszają temat wykorzystania różnych środków komunikacji w procesie nauczania języka. Jedną z coraz bardziej cenionych przez studentów form zajęć są kursy internetowe. Ireneusz Kida pokazuje w swoim artykule jak ważne jest aktywne angażowanie studentów w proces przyswajania wiedzy i proponuje kilka sposobów na atrakcyjne wykorzystanie „czatu” w nauczaniu języka angielskiego. Daniel

Bina zauważa natomiast konieczność wykorzystania masowych środków komunikacji w nauczaniu języka, literatury i kultury innych krajów, jako sposobu na zaangażowanie studenta w proces zdobywania wiedzy i umożliwiającej kreatywne podejście do nabytych informacji. Znaczącą rolę technologii informacyjnej i mediów w życiu współczesnego człowieka podkreśla także Dagmara Mika. Jej zdaniem w obecnym świecie uczenie się przez Internet, telekonferencje czy prezentacje multimedialne są tak naturalnymi pomocami naukowymi, jakimi jeszcze 20 lat temu były papierowe słowniki czy maszyna do pisania. Stąd, twierdzi, konieczne jest dostosowanie polskiego systemu oświaty do tych standardów, obecnych już w różnych krajach europejskich.

Jednym z priorytetów reformy bolońskiej jest promowanie współpracy międzynarodowej między uczelniami. Dwa spośród artykułów zgromadzonych w tym tomie nawiązują do tego tematu przedstawiając trudności, jakie mogą stworzyć różnice językowe i kulturowe między państwami. Dorota Chłopek omawia w swoim artykule problemy, jakie mogą napotkać studenci języka angielskiego oraz tłumacze w związku z różnicami w wyrażaniu czynności ruchu w języku polskim i angielskim. Anna Wieczorek i Maciej Mitregra przedstawiają natomiast, na podstawie konkretnego przykładu, wyzwania, problemy i korzyści płynące z podjęcia współpracy z uczelnią zagraniczną.

Obie części książki *Wyzwania filologii obcych* są interesujące ze względu na porównanie doświadczeń różnych krajów wprowadzających reformę bolońską. Ukazują przy tym wspólne problemy, z jakimi borykają się systemy oświaty w państwach Europy Środkowowschodniej, i rozwiązania, jakie każdy z nich widzi dla siebie w planowanych zmianach. Jednocześnie są one godną polecenia lekturą dla pracowników kierunków humanistycznych, którzy stają obecnie przed koniecznością dostosowania swoich programów nauczania do nowych potrzeb rynku pracy i reform systemu edukacji wyższej. Jak zgodnie wskazują autorzy większości artykułów, największym wyzwaniem filologii obcych dziś jest przekazywanie takiej wiedzy i robienie tego w taki sposób, aby absolwent kierunku miał możliwość wykorzystania jak największej ilości zdobytych informacji w swoim życiu zawodowym. Duża ilość ciekawych pomysłów na uatrakcyjnienie studiów humanistycznych, od zmiany charakteru kierunku na bardziej interdyscyplinarny, poprzez interesujące projekty zmiany sylabusów danych przedmiotów, aż po różnorakie konkretne przykłady innowacyjnych metod nauczania, stanowią, moim zdaniem, niewątpliwie walor tej książki. A zatem, w myśl reformy bolońskiej, czerpmy z doświadczenia kolegów z kraju i z zagranicy, dzielimy się wiedzą i wprowadzajmy zmiany!